

سرانجام مشروطه‌خواهی شیخ فضل‌الله نوری را اعدام کرد

۱ خرداد ۱۳۹۳ ساعت ۱۴:۳۳

روز ۲۹ اردیبهشت ۱۲۹۱ پیرم داویدیان گانتاکتسی مشهور به پیرم‌خان ارمنی از انقلابیون و رهبران نظامی دوران مشروطه که در دوران استبداد صغیر و بعد از آن در نبردهای متعددی علیه نیروهای مخالف مشروطه شرکت کرده بود، کشته شد.

به گزارش سایت جوان و تاریخ، روز ۲۹ اردیبهشت ۱۲۹۱ پیرم داویدیان گانتاکتسی مشهور به پیرم‌خان ارمنی از انقلابیون و رهبران نظامی دوران مشروطه که در دوران استبداد صغیر و بعد از آن در نبردهای متعددی علیه نیروهای مخالف مشروطه شرکت کرده بود، کشته شد.

پیرم در سال ۱۲۴۴ خورشیدی در یکی از توابع گنجه (واقع در جمهوری آذربایجان امروزی) موسوم به «پورسوم» به دنیا آمد.

او از جوانی به خاطر روحیه ماجراجویی با گروه‌های مسلح آشنایی پیدا کرد و وارد عرصه مبارزه و فعالیت علیه سیاست‌های ضد ارمنی امپراتوری عثمانی شد.

وی در فاصله سال‌های ۱۲۶۶ تا ۱۲۶۸ شمسی عضو گروه فدائیان ارمنستان جوان بود. چون دولت روسیه قصد دستگیری مخالفان را داشت، پیرم با گروهی از ارامنه بر آن شد که به خاک عثمانی پناهنده شود اما به دست مرزداران روسیه گرفتار شد.

پس از دو سال بلاتکلیفی در زندان تفلیس، دادگاه روسیه تزاری پیرم و یارانش را به ۲۴ سال زندان با اعمال شاقه محکوم کرد و همگی را به یک اردوگاه کار اجباری به نام ساخالین در سیبری فرستاد. پیرم پس از سه سال که در تبعید و زیر نظر بود، به اتفاق سه نفر از تبعیدشدگان از سیبری فرار کرد و از مرز روسیه گذشت و خود را به ژاپن رساند. پس از اقامتی کوتاه در ژاپن به سوی ایران به راه افتاد تا اهداف حزبی خود را پیگیری کند. وی مدتی در شهر ارسباران و تبریز اقامت گزید و مشغول تبلیغ برای حزب «داشناک» شد. داشناک‌ها گروهی از ارمنیان بودند که برای استقلال ارمنستان می‌جنگیدند.

در سال ۱۲۷۹ خورشیدی پیرم از طرف «داشناک» برای تشکیل شاخه حزب در گیلان، راهی شد. وی در دوره حضورش در گیلان در اداره راه‌سازی مشغول به کار شد و سپس در رشت کوره آجرپزی راه انداخت و به آجرپزی مشغول شد. در این دوران بود که

گروهی از قفقازیان و ارمنیان جنگجو به عنوان کارگر به رشت آمده و در آنجا مشغول به کار شدند. این کارگرها بعدها گروه مجاهدین فدایی ارمنی را شکل دادند که به سرکردگی یپرم‌خان در سال ۱۳۲۷ قمری همراه با سپهدار تنکابنی از رشت راهی تهران شدند. از این زمان به بعد بود که یپرم در هر گوشه از ایران که به او و یارانش نیاز بود حاضر می‌شد و رویاروی مستبدان و طرفداران آنها می‌ایستاد و می‌جنگید.

پس از فتح تهران و خلع محمدعلی شاه قاجار از سلطنت که یپرم‌خان نقشی اساسی در این پیروزی داشت، روزنامه‌ها اخبار فتح و رشادت‌های یپرم را منعکس کردند. در این ایام هیات مدیره‌ای تشکیل شد و یپرم را با دادن اختیاراتی نامحدود به ریاست شهربانی کل (نظمیه) پایتخت منصوب کرد. در این سال یپرم که سرکردگی ۵۰ نفر از مجاهدان را به عهده داشت به همراه ۲۰۰ نفر بختیاری به سرکردگی جعفرقلی‌خان سردار بهادر، که بعداً ملقب به سردار اسعد شد، و با کمک عده‌ای قزاق برای دفع یاغیان آذربایجان فرستاده شدند.

این درگیری با پیروزی یپرم‌خان و همراهانش به پایان رسید تا رحیم‌خان سردار نصرت چلبیانلو که مهم‌ترین سرکرده یاغیان بود به روسیه فرار کرده و پناهنده شود. مخبرالسلطنه هدایت که در این هنگام والی آذربایجان بود، در کتاب خاطرات و خطرات می‌نویسد: «یپرم بیش از اندازه به خود می‌نازد و الحق رشید هم هست، با هفت تیر وارد سنگر شخص رشیدخان شده است و رحیم‌خان از ترس مسلسل فرار کرده است.»

محمدعلی شاه با اینکه از ایران گریخته بود، اما به تحریکات خود ادامه می‌داد. در سال ۱۳۲۹ قمری هنگام بازگشت شاه مخلوع به ایران جنگ‌هایی میان قوای هوادار محمدعلی شاه و نیروهای دولتی (مشروطه‌خواهان) صورت گرفت. سرکرده نیروی دولتی یپرم‌خان بود و توانست در نزدیکی ورامین قوای طرفدار محمدعلی شاه به فرماندهی ارشدالدوله را شکست دهد و خود او را هم دستگیر کند. ارشدالدوله بلافاصله در دادگاهی صحرائی به مرگ محکوم شد و حکم وی نیز بدون کمترین درنگ به اجرا درآمد.

اندکی پس از این ماجرا، که یپرم‌خان با جنازه ارشدالدوله به تهران بازگشت، قوای دولتی برای دفع سالارالدوله به سمت غرب رهسپار شد. در این لشکرکشی نیز یپرم یکی از سرکردگان بود. یپرم‌خان همچنین در واقعه پارک اتابک که به کشته شدن عده زیادی از مجاهدین و ستارخان سردار ملی انجامید، فرماندهی قوای دولتی را عهده‌دار بود.

سرانجام در ۲۹ اردیبهشت‌ماه سال ۱۲۹۱ شمسی برابر با ۱۹۱۲ میلادی در جریان یکی از جنگ‌های دوران مشروطه، یپرم‌خان و همراهانش به هنگام عزیمت از همدان به کرمانشاه، به قلعه شورجه که اهالی آن با سالارالدوله همراهی کرده بودند، یورش بردند که در میانه تیراندازی‌ها گلوله‌ای به یپرم اصابت کرد. این چنین بود که یپرم‌خان در حالی که ۴۸ سال سن داشت، جان باخت و بعدها روشن شد که ضارب وی بنام «عبدالباقی» ارباب آن آبادی بوده است.

پیکر یپرم‌خان را به تهران آوردند و طی مراسم باشکوهی در صحن کلیسای مریم مقدس تهران به خاک سپردند. نیم‌تنه وی کار

لیلیت تریان همچنان در صحن آن کلیسا باقی است و وسایل شخصی و لباس‌های این مبارز ارمنی نیز هم اکنون در موزه کلیسای وانک در جلفای اصفهان نگهداری می‌شود.

آدرس مطلب :

<https://www.cafetarikh.com/news/۲۶۸۲۸/اعدام-نوریه-لالله-فض-شیخ-خواهی-مشروطه-سرانجام>